

УДК 327.5:355.5:341.24

Жеребятнікова І. В.

канд. соц. наук, доцент,
кафедра міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
просп. Науки, 9 А, м. Харків, 61166, Україна
E-mail: iri_vlad19@ukr.net, Iryna.Zherebiatnikova@hneu.net
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7908-6780>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2025.39.15>

Кравченко О. В.

д-р. іст. наук, професор,
кафедра міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
просп. Науки, 9 А, м. Харків, 61166, Україна
E-mail: olena.v.kravchenko@hneu.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6524-1997>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2025.39.15>

Горбачов А. В.

канд. політ. наук, старший викладач,
кафедра міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
просп. Науки, 9 А, м. Харків, 61166, Україна
E-mail: gorbachovav2302@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-8200-6515>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2025.39.15>

ГЕОПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ: АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У сучасному світі геополітичні конфлікти набувають нових форм і масштабів, що створює серйозні виклики міжнародній стабільності й безпеці. Глобалізація, зміни в розподілі сил між країнами й нові види загроз, такі як кібертероризм і транснаціональний тероризм, суттєво ускладнюють процеси врегулювання конфліктів. Тому важливо дослідити ключові фактори, що сприяють виникненню конфліктів, а також ефективність міжнародних організацій і дипломатичних механізмів у їх вирішенні.

Метою дослідження є аналіз причин і факторів виникнення геополітичних конфліктів у сучасних умовах, оцінювання ролі міжнародних організацій і дипломатичних механізмів у процесах їх врегулювання й розроблення рекомендацій для підвищення ефективності міжнародної співпраці в галузі безпеки.

Для досягнення поставленої мети застосовано методи системного підходу, порівняння, аналізу й синтезу. Системний підхід дав змогу вивчити геополітичні конфлікти як складні багаторівневі явища, що включають політичні, економічні та соціальні аспекти. Порівняльний метод дав змогу порівняти різні конфлікти й оцінити ефективність механізмів їх вирішення.

Дослідження виявило, що основними причинами виникнення геополітичних конфліктів є конкуренція за ресурси, нерівномірний розподіл глобальної влади, а

також внутрішні політичні та соціальні кризи в окремих країнах. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів є значною, однак існує низка обмежень, зокрема через політичні розбіжності між державами й недостатню оперативність прийняття рішень. Аналіз сучасних підходів до мирного врегулювання показав відсутність інтегрованих стратегій, недостатню участь громадянського суспільства та бізнесу в миротворчих процесах, а також слабку превентивну дипломатію.

На основі отриманих результатів сформульовано рекомендації щодо підвищення ефективності міжнародної співпраці в галузі безпеки. Запропоновано розробити комплексні стратегії, які інтегрують військові, економічні, соціальні й гуманітарні підходи, створювати нові оперативні механізми реагування на сучасні загрози, активізувати співпрацю між державами та недержавними акторами, а також зміцнювати роль гуманітарних організацій.

Ключові слова: світовий порядок, геополітичні конфлікти, мультиполярний світ, підтримка миру, політичні обмеження, міжнародна безпека.

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ зіштовхується з викликами, пов'язаними з геополітичними конфліктами, і їх впливом на міжнародні відносини важко переоцінити. Актуальність цього питання пояснюється кількома ключовими факторами. В умовах глобалізації й загроз, що зростають, таких як тероризм, регіональні війни та внутрішні протистояння, багато країн змушені реагувати на небезпеку загострення напруженості. Це вимагає ретельного аналізу причин і наслідків конфліктів, щоб знайти ефективні шляхи їх урегулювання.

Постановка проблеми. Після завершення біполярної епохи світовий порядок суттєво змінився, що створює нові виклики для міжнародної стабільності. Формування мультиполярного світу змушує держави адаптуватися до нових умов, переглядаючи традиційні підходи до безпеки й міжнародної співпраці. Водночас послаблення впливу таких організацій, як ООН, на процеси мирного врегулювання підкреслює необхідність пошуку альтернативних механізмів підтримки миру.

Не менш важливою є й економічний складник: тривалі конфлікти часто стають причиною серйозних фінансових утрат як для країн, безпосередньо залучених до протистояння, так і для їхніх торгових партнерів і союзників. Це може призводити до нестабільності на глобальному рівні, що робить вивчення економічних наслідків конфліктів ще більш важливим.

Крім того, багато конфліктів мають соціальне підґрунтя, адже часто вони виникають через нерівність у доступі до ресурсів, політичні обмеження чи соціальні суперечності. Усвідомлення цих факторів допоможе сформувати підходи до їх подолання й побудови більш справедливих міжнародних відносин.

З огляду на всі ці аспекти, дослідження геополітичних конфліктів є не просто актуальним, а й украй необхідним. Воно дає змогу глибше зрозуміти природу сучасних загроз і розробити ефективні стратегії для забезпечення миру, безпеки і стабільності у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення геополітичних конфліктів і їх впливу на міжнародні відносини є предметом численних наукових досліджень. У сучасній науковій літературі особлива увага приділяється таким аспектам, як причини виникнення конфліктів, їх вплив на глобальну й регіональну безпеку, а також механізми врегулювання.

Дослідження Х. Вуцзе (Wu, 2023), М. Палінчак (Palinchak, 2019) акцентують увагу на ролі економічних чинників у формуванні конфліктів, наголошуючи, що нерівномірний розподіл ресурсів може стати каталізатором напруженості між державами. У свою чергу, О. Цветков (Tsvetkov, 2021), М. Козловець (Kozlovets, 2023) аналізують зміни міжнародної політичної системи після завершення біполярної епохи, указуючи на нові виклики для дипломатичних відносин у мультиполярному світі.

Значна кількість наукових праць зосереджена на аналізі діяльності міжнародних організацій у сфері врегулювання конфліктів. Наприклад, дослідження К. Ковальнової (Kovalova, 2018), І. Єремєєвої (Yeremieieva, 2020) показує, що ефективність ООН та інших міжнародних інститутів у розв'язанні кризових ситуацій поступово знижується, що створює потребу в розробленні альтернативних підходів до забезпечення безпеки.

Виділення не вирішених раніше частин проблеми, яким присвячується стаття. Попри значний масив досліджень, у науковій літературі зберігається низка невирішених питань. Зокрема, недостатньо вивченими залишаються довгострокові соціально-економічні наслідки сучасних конфліктів, а також їх вплив на внутрішньополітичну стабільність держав. Крім того, бракує комплексного підходу до оцінювання ефективності сучасних механізмів мирного врегулювання з урахуванням змін у геополітичній динаміці.

Таким чином, стаття спрямована на заповнення окреслених прогалін, пропонуючи новий погляд на взаємозв'язок між геополітичними конфліктами, міжнародною безпекою та економічною стабільністю. Аналіз чинних підходів і їх доповнення дає змогу сформулювати більш цілісне уявлення про тенденції розвитку сучасних конфліктів і можливі шляхи їх вирішення.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – проаналізувати чинники виникнення геополітичних конфліктів у сучасних умовах, визначити ключові тенденції й запропонувати можливі шляхи врегулювання кризових ситуацій у сучасному світі.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати ключові причини й фактори, що сприяють виникненню конфліктів у сучасних геополітичних умовах;
- оцінити роль міжнародних організацій і дипломатичних механізмів у процесах урегулювання конфліктів;
- визначити основні прогаліни в сучасних підходах до розв'язання конфліктів і запропонувати рекомендації щодо підвищення ефективності міжнародної співпраці у сфері безпеки.

Методологічна основа дослідження. Методологічна основа дослідження ґрунтується на комплексному підході, що поєднує кілька взаємодоповнюючих методів для всебічного аналізу геополітичних конфліктів і їх впливу на міжнародні відносини. Використання системного підходу дає змогу розглядати геополітичні конфлікти як багаторівневі явища, що тісно пов'язані з політичними, економічними й соціальними процесами в глобальному масштабі. Порівняльний метод сприяє зіставленню різних конфліктів за їхніми причинами, особливостями розвитку та наслідками, а також оцінюванню ефективності механізмів їх урегулювання.

Застосування цих методів забезпечує комплексний та об'єктивний підхід до дослідження проблеми, сприяє формуванню ґрунтовних висновків і дає змогу

виробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності міжнародних механізмів урегулювання конфліктів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів. Сучасні геополітичні процеси все частіше підкреслюють прагматичну природу національних інтересів держав. У гонитві за досягненням стратегічних цілей країни використовують широкий арсенал засобів, серед яких – політичний та економічний контроль, дипломатичний тиск, залякування, примус і навіть військова сила. Такі дії обґрунтовуються необхідністю захисту власного суверенітету, стабільності й зміцнення позицій на міжнародній арені (Kozlovets, 2023).

Національна безпека є фундаментальним компонентом геополітичної стратегії кожної держави. Вона забезпечує базові умови для стабільного існування країни та є основою для реалізації інших національних інтересів. Ресурси держави, як-от: природні багатства, демографічний потенціал, географічне положення – розглядаються крізь призму їх здатності зміцнити обороноздатність та економічну самодостатність. У багатьох випадках ці ресурси спрямовуються на нарощування військової потужності, яка є гарантом суверенітету й компенсує слабкі сторони, зокрема не вигідне географічне розташування чи обмежені природні ресурси. Сучасна боротьба за сфери впливу набуває нових масштабів і форм. Ідеться не лише про контроль над територіями чи військові бази, а й про домінування в глобальних економічних процесах, доступ до стратегічних ресурсів, контроль над ключовими ринками й технологіями. У цій боротьбі важливу роль відіграють економічні альянси, торговельні блоки та багатосторонні організації, які використовуються як засоби для досягнення стратегічних цілей.

Релігія також відіграє значну роль у міжнародних конфліктах, часто впливаючи на їхній характер і динаміку. Напруженість у деяких регіонах світу, зокрема на Близькому Сході, в Африці, на Балканах, а також у країнах СНД, частково пов'язана з релігійними чинниками. У цих регіонах релігійні відмінності або суперечності часто стають каталізатором напруження, загострюючи політичні, етнічні чи соціальні суперечності (Palinchak, 2019, p. 63). Наприклад, у разі Близького Сходу релігійні конфлікти між різними течіями ісламу, такими як суніти й шиїти, часто переплітаються з боротьбою за ресурси чи політичний вплив. На Балканах історичне протистояння між представниками православ'я, католицизму й ісламу залишило глибокий слід у міжетнічних відносинах. Водночас у країнах СНД релігійні фактори можуть проявлятися через зіткнення традиційних релігійних груп із новими духовними рухами чи через втручання політичних акторів, які використовують релігію як інструмент для мобілізації населення або зміцнення своєї влади.

Наприкінці ХХ століття, після завершення «холодної війни», військово-політична конфронтація між двома світовими системами залишилася в минулому. Хоча вдалося вирішити низку регіональних і локальних конфліктів, багато зон напруженості, так званих «гарячих точок», збереглося. За даними США, у 1992 році у світі було 73 «гарячі точки»: у 26 з них відбувалися збройні конфлікти чи повстання, у 24 спостерігалось зростання напруженості, а ще 23 мали потенціал для ескалації у військові конфлікти. У період із 2001 до 2017 роки налічувалося понад 40 таких регіонів, частина з яких перебувала в «тліючій» фазі, а в інших точилися повномасштабні бойові дії (Kovalova, 2018). Причини

глобальних конфліктів можуть бути різноманітними, але найчастіше вони взаємопов'язані, утворюючи складну систему чинників (рис. 1).

Міжнародні політичні конфлікти мають об'єктивні причини, які зумовлені глибинними змінами у світовій політиці, що характеризується постійною нестабільністю. Після завершення біполярної епохи, міжнародна система безпеки зазнала трансформацій, що призвело до низки серйозних проблем. Серед основних наслідків цих змін – криза режиму нерозповсюдження ядерної зброї, що ставить під загрозу глобальну безпеку. Змінилася й природа загроз міжнародному миру: вони стали більш різноманітними та складними, а ієрархія цих загроз зазнала перегляду. Водночас спостерігається послаблення ролі ООН у вирішенні конфліктів, що ускладнює врегулювання як міжнародних, так і внутрішніх протистоянь (Yeremieieva, 2020, p. 110). Окрім цього, дедалі частіше треті сторони втручаються в конфлікти, що лише посилює напруження. Військове насильство стає дедалі жорстокішим і менш гуманним, а глобальні виклики – такі як тероризм та організована злочинність – усе більше пов'язуються з політичними конфліктами, маючи транснаціональний характер. Ці явища підкреслюють складність і взаємозалежність сучасних загроз міжнародній стабільності.

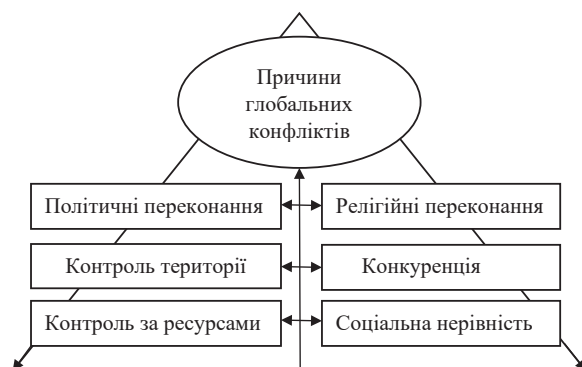

Рис. 1. Взаємозв'язок причин глобальних конфліктів

Джерело: складено авторами на основі (Kovalova, 2018).

Міжнародна безпека відображає прагнення кожної держави до захисту від агресії, забезпечуючи гарантії ненападу й підтримку в разі конфлікту. Вона є станом міжнародних відносин, за якого виключається порушення миру й забезпечується стабільний розвиток світової спільноти в різних сферах – економічній, соціально-політичній, духовній тощо (Puhach, 2024, с. 159). Ця система базується на дотриманні загально визнаних норм міжнародного права та передбачає вирішення суперечок виключно мирним шляхом. У світлі повномасштабного вторгнення РФ в Україну (найбільшу після Другої світової війни на Європейському континенті) і війну на Близькому Сході між Ізраїлем і ХАМАС чинна система міжнародної безпеки зазнає краху, що може призвести до третьої світової війни, так як вище зазначені конфлікти мають глобальний характер і ту чи іншу причетність багатьох країн світу (Shevel, 2024, p. 184). Тому людство чекає в найближчому майбутньому трансформація міжнародних відносин і системи міжнародної безпеки загалом. Це об'єктивний і безповоротний процес.

Основним гравцем у геополітиці залишається держава, оскільки вона здатна поєднувати політичні, силові й економічні методи для досягнення своїх цілей. Проте сучасні реалії вимагають переосмислення традиційних понять «національна економіка» та «національні інтереси», адже вони формуються в контексті глобалізації. Сьогодні національні інтереси багатьох країн, зокрема й України, часто залежать від впливу глобальних гравців, таких як транснаціональні корпорації (далі – ТНК). Завдяки своїй економічній силі, ТНК спрямовують політику багатьох держав, особливо тих, що розвиваються, у вигідному для себе напрямі. Це проявляється, наприклад, у залученні іноземних інвестицій чи включенні національних бізнесів у глобальні виробничі ланцюги (GVC), які контролюються ТНК. Крім того, у світовій економіці вагому роль відіграють глобальні еліти й лідери думок, які формують суспільні настрої. Зокрема, такі майданчики, як Всесвітній економічний форум у Давосі, і нові політико-економічні течії (неолібералізм, неопротекціонізм, антиглобалізм тощо) значною мірою впливають на формування сучасного економічного порядку (Onyshchenko, 2019, p. 22).

Традиційні межі між «національним» і «глобальним» стираються, що послаблює суверенітет держав і змушує їх адаптуватися до інтересів глобальних гравців. Економічна сила корпорацій часто перевершує ресурси окремих країн, що змінює баланс влади в міжнародних відносинах і посилює економічну конкуренцію. Поширення ідей, таких як неолібералізм чи антиглобалізм, формує нові блоки впливу, що можуть як сприяти співпраці, так і загострювати конфлікти. Ці процеси ускладнюють традиційний світовий порядок, вимагаючи від держав нових підходів до співпраці й конкуренції в умовах глобальної взаємозалежності.

Незважаючи на очевидні масштаби наслідків сучасних збройних конфліктів, світова політична еліта не розробила ефективної стратегії для припинення війни в Україні й Секторі Газа, що базується на міжнародному праві. Геополітична невизначеність призводить до постійних змін у порядку денному, і наразі не існує чітких рішень. Політика головних геополітичних центрів – США, ЄС, Китаю, Глобального Півдня – зводиться до виразів «глибокої стурбованості» й «умиротворення агресора». Затягування пошуку глобальної стратегії мирного врегулювання війни в Україні та збереження стабільності на Близькому Сході вже призводить до тисяч жертв серед мирних жителів і військових і загострення криз у країнах, які залежать від постачання продуктів із зон конфлікту. Тривала війна лише погіршить економічні втрати союзників і сприятиме глобальній економічній кризі, водночас підвищуючи ризики нових геополітичних конфліктів, що можуть стати основою для формування мультиполярного світового порядку (Kravchuk, 2023, p. 65).

У світі, де загроза глобального конфлікту постійно зростає, держави мають об'єднати зусилля для пошуку мирних і ненасильницьких способів вирішення суперечок. Основою міжнародної співпраці мусить стати не різниця в розмірах, відстанях чи культурах, а спільне усвідомлення цінності солідарності й мирного співіснування. Це дасть змогу геополітиці вийти за межі академічних дискусій і стати практичним інструментом стратегічного управління міжнародними відносинами, побудованими на співпраці, а не на суперництві чи конфліктах (Vilchynska, 2022, p. 15).

Геополітичний «мондіалізм», ідея якого полягає в повній інтеграції планети і створенні єдиного світового порядку, має глибокі історичні корені. Ця концеп-

ція охоплює прагнення до подолання розділень між державами, націями й культурами заради формування спільного глобального простору. Як зазначає Л. Литвін, французький мислитель О. Конт у роботах підкреслював, що людство варто розглядати як «усесвітню батьківщину», спільний дім для всіх народів. Він вірив, що в майбутньому люди зможуть подолати суперечності, відмінності й кордони, об'єднавшись для досягнення гармонії та солідарності, перетворюючи планету на єдину спільноту (Litvin, 2019, p. 110).

Публічна дипломатія й політика «м'якої сили» є потужними та важливими інструментами для реалізації зовнішньої політики будь-якої країни, яка прагне відігравати значущу роль на міжнародній арені, особливо в умовах поліцентричного світу XXI століття й політичного напруження, що зростає, між державами (Tsyvatiy, 2020, p. 152). Політика «м'якої сили» разом із публічною дипломатією є важливими інструментами для мирного вирішення політичних конфліктів у сучасному світі. «М'яка сила» дає країні змогу будувати довіру та міжнародний імідж, сприяючи досягненню своїх зовнішньополітичних цілей без насильства чи примусу. Важливим елементом цієї стратегії є кризова дипломатія, яка пов'язана з наданням міжнародної допомоги й ефективно просуває м'яку силу держави.

Підтримання стабільності на глобальному рівні опирається на стратегії для підтримання балансу сил – це рівновага і стримування, що здатні змінювати полярність світу. Рівновага залежить від постійного балансування й обміну інформацією всередині системи. Чим більше хаосу в системі, тим сильніша синергія й більша ймовірність стабільності. Однополярний світ, без механізмів стримування, може бути навіть небезпечнішим, ніж біполярний чи мультиполярний, де існують противаги (Poradyk, 2024, p. 144). Стратегія стримування може бути прямою, коли захищаються власні інтереси, або розширеною, коли захищаються інтереси союзників. Під час холодної війни ядерна зброя виступала як основний елемент стримування, оскільки її застосування мало жахливі наслідки для всіх країн, незалежно від їхнього статусу.

Основою як індивідуальної, так і колективної діяльності є забезпечення людської безпеки. Хоча більша частина історії людства сповнена постійних війн, прагнення до миру завжди залишалося ідеалом, до якого людство намагалося наблизитися. Після кожної війни зазвичай наставав новий баланс сил, закріплений відповідною системою міжнародних відносин (Afonin, 2022, p. 16). Світова історія свідчить про існування різноманітних моделей міжнародних відносин (таблиця 1). Теоретики виокремлюють критерії, що відповідають кожній із них, класифікуючи ці системи як однополярні, біполярні та багатополярні (Afonin, 2022, p. 16).

Після закінчення холодної війни формується нова система міжнародних відносин, що відображає глобалізацію, технологічний прогрес і пошук нової ідентичності народів. Цей процес супроводжується суперечностями: прагненням до культурної консолідації й одночасним утвердженням окремих ідентичностей. Розпад СРСР породив у Росії ресентимент щодо домінування США й НАТО. У 2021 році Росія висунула ультиматум щодо НАТО, розглядаючи Україну як об'єкт протидії Заходу, а війну – як інструмент збереження режиму (Afonin, 2022, p. 16).

Сучасна міжнародна система безпеки має перейти від блокового підходу до поєднання ієрархічних і мережевих структур. Однак цей процес гальмується через опір змінам, консерватизм політичних еліт та ігнорування уроків минулих

конфліктів. Світ поступово переходить до багатополлярної моделі, де конкуренція військових блоків стає новою реальністю.

Аналізуючи сучасні підходи до розв'язання конфліктів, можна виявити кілька ключових прогалин, які значно знижують їх ефективність. По-перше, одним із основних недоліків є відсутність комплексного підходу до вирішення конфліктів. Нині міжнародні актори часто обходять складність ситуацій, зосереджуючи увагу лише на військових або економічних аспектах, не враховуючи культурних, соціальних і політичних чинників, які можуть суттєво вплинути на результати.

Таблиця 1

Історичні етапи створення систем міжнародних відносин після глобальних конфліктів

Історична подія (конфлікт)	Назва союзу чи об'єднання в контексті балансу сил за результатами геополітичного конфлікту
Тридцятирічна війна (1618–1648 рр.)	Між коаліціями католицьких і протестантських держав Європи виникла система міжнародних відносин, відома як Вестфальська, за назвою мирного договору, що її закріпив. На момент свого створення ця система була виключно європейською і являла собою однополлярний порядок, де національні держави були основними суб'єктами міжнародних відносин.
Наполеонівські війни (1799–1815 рр.)	Після завершення наполеонівських війн на Віденському конгресі 1815 року європейська система міжнародних відносин зазнала трансформації, ставши багатополлярною. Саме тоді введено поняття «велика держава», що означало особливу відповідальність цих країн за безпеку і стабільність у Європі. Так виник «концерт» європейських держав, до якого ввійшли Велика Британія, Франція, Пруссія (з 1871 року – Німецька імперія), Російська й Австрійська імперії, які формували баланс сил тогочасної Європи.
Кримська війна (1853–1856 рр.)	Частково вирішила одні суперечності між великими державами, але водночас заклала нові конфлікти, які згодом призвели до Першої світової війни.
Перша світова війна (1914–1918 рр.)	Створення багатополлярної Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Її метою було встановлення нового світового порядку, який би запобіг повторенню подібних масштабних конфліктів. Центральним елементом цієї системи стала Ліга Націй – перша спроба створення глобальної організації, яка мала стати гарантом миру й безпеки, сприяти співпраці між державами та вирішенню конфліктів через дипломатію, а не війну. Однак, попри амбітні завдання, Ліга Націй не змогла ефективно реалізувати свої функції, що згодом призвело до нових геополітичних криз.
Друга світова війна (1939–1945 рр.)	Завершення Другої світової війни заклало основу Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин, яка визначила новий світовий порядок. На конференціях у Ялті й Потсдамі провідні держави-переможці – США, СРСР і Великобританія – розподілили сфери впливу, закріпили нові кордони і створили механізми глобальної безпеки, зокрема заснували ООН. Ця система стала основою для біполлярного світу й запобігала новим глобальним конфліктам, хоча згодом призвела до «холодної війни».

Джерело: складено авторами на основі (Afonin, 2022, p. 16).

По-друге, значною проблемою є надмірна залежність від традиційних інститутів і механізмів, які не завжди відповідають сучасним викликам. Наприклад, система безпеки, що базується на концепції державного суверенітету, може бути недостатньою, коли мова йде про транснаціональні загрози, такі як тероризм або кіберзагрози. У результаті, конфлікти можуть загострюватися, а їхні наслідки постійно охоплюватимуть нові регіони.

Для підвищення ефективності міжнародної співпраці у сфері безпеки необхідно впровадити комплекс заходів, спрямованих на адаптацію до сучасних викликів. Передусім важливо розробити інтегровані стратегії, що поєднують військові, економічні, соціальні й культурні аспекти. Такий підхід дасть змогу отримати цілісне розуміння конфліктних ситуацій і сприятиме пошуку більш ефективних рішень.

Окрім цього, необхідно створювати нові міжнародні механізми, здатні оперативно реагувати на сучасні загрози, такі як кібербезпека чи транснаціональний тероризм. Гнучкість і швидкість прийняття рішень у таких структурах можуть стати важливим елементом забезпечення глобальної стабільності. Важливим є також залучення до процесу мирного врегулювання не лише держав, а й представників громадянського суспільства, бізнесу та місцевих громад, оскільки саме вони мають безпосередню зацікавленість у збереженні миру.

Окрему увагу варто приділити превентивній дипломатії, яка передбачає активні дії для запобігання загостренню конфліктів. Виявлення й усунення їх першопричин ще на ранніх етапах допоможе уникнути масштабних криз і збройних зіткнень. Також не варто забувати про гуманітарний вимір миротворчої діяльності. Надання допомоги постраждалим, підтримка процесів відновлення та співпраця з гуманітарними організаціями не лише поліпшать умови для постконфліктного врегулювання, а й сприятимуть формуванню позитивного іміджу миротворчих ініціатив.

Запровадження цих заходів сприятиме побудові ефективнішої системи міжнародної безпеки, здатної швидко реагувати на виклики сучасного світу й підтримувати стабільність у довгостроковій перспективі.

Висновки дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У ході дослідження розглянуто основні чинники, що сприяють виникненню геополітичних конфліктів у сучасних умовах. Аналіз виявив, що до ключових причин належать економічні інтереси держав, конкуренція, яка зростає, за природні ресурси, нерівномірний розподіл влади в міжнародній системі та культурно-ідеологічні розбіжності. Значну роль відіграють також внутрішньополітичні кризи, що в поєднанні із зовнішнім втручанням можуть призводити до ескалації конфліктів.

Окрему увагу приділено оцінюванню діяльності міжнародних організацій і дипломатичних механізмів, які використовуються для розв'язання конфліктів. Дослідження показало, що, попри значні зусилля таких структур, як ООН, ОБСЄ, НАТО тощо, їхня ефективність у запобіганні конфліктам і врегулюванні їх залишається обмеженою через відсутність єдиних підходів, політичні розбіжності між державами й недостатню оперативність прийняття рішень.

Аналіз сучасних підходів до мирного врегулювання виявив низку прогалин, серед яких – недостатня інтеграція військових, економічних і гуманітарних стратегій, низький рівень залученості громадянського суспільства й бізнесу до мирот-

ворчих процесів, а також брак ефективних механізмів превентивної дипломатії. З метою підвищення ефективності міжнародної співпраці у сфері безпеки надано низку рекомендацій, зокрема розроблення комплексних стратегій реагування на конфлікти, створення нових оперативних механізмів вирішення кризових ситуацій, активізацію співпраці між державами й недержавними акторами, а також посилення ролі гуманітарних ініціатив.

Подальші дослідження в цьому напрямі можуть зосередитися на глибшому аналізі ефективності окремих миротворчих місій, розробленні моделей раннього запобігання конфліктам та оцінюванні впливу новітніх технологій на процеси їх урегулювання. Важливим аспектом залишається дослідження адаптації міжнародних структур до сучасних викликів, що сприятиме підвищенню їхньої дієвості і забезпеченні миру і стабільності у світі.

References [Список використаної літератури]

- Afonin, E. A. (2022). Archetypicality of the multipolar world: From war to peace. Archetypes of Social Institutions [in Ukrainian]. [Афонін Е.А. Архетипіка багатополарного світу: від війни до миру. Архетипи соціальних інститутів. *Український соціум*. 2022. Вип. 2 (81). С. 15–31. URL: <https://doi.org/10.15407/socium2022.02.015>.]
- Kozlovets, M. A. (2023). Vplyv rosiisko-ukrainskoi viiny na svitovyi poriadok. Ukraina v umovakh formuvannya novoho svitovoho poriadku [in Ukrainian]. [Козловець М.А. Вплив російсько-української війни на світовий порядок. Україна в умовах формування нового світового порядку : збірник матеріалів 35 Харківських політологічних читань. Харків, Україна, 28 квітня 2023 р. Харків : Право, 2023. С. 20–25. URL: <https://philarchiv.org/archive/TRERMU> (дата звернення: 06.02.2025).]
- Kravchuk, N. Kh. (2023). Geopolitical and geoeconomic consequences of modern international armed conflicts [in Ukrainian]. [Кравчук Н.Х. Геополітичні та гео економічні наслідки сучасних міжнародних збройних конфліктів. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 4. С. 52–66. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.04.052>.]
- Litvin, L. A. (2019). Modern geopolitical concepts: Conclusions for Ukraine [in Ukrainian]. [Літвін Л.А. Сучасні геополітичні концепції: висновки для України. *Політичне життя*. 2019. Вип. 4. С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.4.15>.]
- Onyshchenko, V. (2019). Geoeconomic content of international conflicts [in Ukrainian]. [Онищенко В. Гео економічний зміст міжнародних конфліктів. *Світова економіка та міжнародна торгівля. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. Вип. 2. С. 20–35. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019\(103\)02](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019(103)02).]
- Palinchak, M. M. (2019). Religious factor in international relations [in Ukrainian]. [Палінчак М.М. Релігійний фактор у міжнародних відносинах. *Регіональні студії*. 2019. Вип. 18. С. 62–66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2019.18.10>.]
- Popadyk, O. Y. (2024). Globalization and the challenge of the balance of power concept [in Ukrainian]. [Попадик О.Є. Глобалізація та виклик концепції балансу сил. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. *Політичне життя*. 2024. Вип. 4. С. 140–146. DOI: [10.31558/2519-2949.2024.4.18](https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.18).]
- Puhach, A. M. (2024). International relations in the sphere of peace and security provision [in Ukrainian]. [Пугач А.М. Міжнародні відносини у сфері забезпечення миру та безпеки. *Державне управління. Серія «Інвестиції: практика та досвід»*. 2024. Вип. 5. С. 156–160. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066814.2024.5.156>.]
- Shevel, I. P. (2024). The impact of Russia's war against Ukraine on geopolitical and global changes in the world: Socio-political discourse [in Ukrainian]. [Шевель І.П. Вплив війни росії проти України на геополітичні та глобальні зміни в світі: соціополітичний дискурс. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2024. Вип. 13. С. 181–194. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.13.2024.306912>.]
- Tsvetkov, O. (2021). Structuring the analysis of international conflicts and threats [in Ukrainian]. [Цветков О. Структуризація аналізу міжнародних конфліктів та загроз. *Зовнішні справи*. 2021. Вип. 31 (5). С. 52–60. DOI: [https://doi.org/10.46493/2663-2675.31\(5\).2021.52-60](https://doi.org/10.46493/2663-2675.31(5).2021.52-60).]
- Tsyvatiy, V. (2020). Conflictogenic factors and political conflicts in the polycentric world of the 21st century: Transformation of international relations and political-institutional axiomatics [in Ukrainian]. [Циватий В. Конфліктогенні чинники і політичні конфлікти в поліцентричному світі XXI століття: трансформація міжнародних відносин і політико-інституціональна аксіоматика *Сучасні міжнародні кон-*

флікти: від регіонального протистояння до глобального суперництва : матеріали Міжнародної наукової конференції / Львівський національний університет імені Івана Франка, Факультет міжнародних відносин, Центр міжнародної безпеки та партнерства, Координаційний центр міжнародного діалогу Україна-ЄС, Центр інформації та документації НАТО. 18–19 грудня 2020 року. Київ, 2020. С. 149–153. URL: https://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Zbirnyk_conf_12-20.pdf (дата звернення: 06.02.2025).]

- Vilchynska, I. Yu. (2022). Geopolitics: Evolution of ideas in the context of maintaining peaceful relations between states [in Ukrainian]. [Вільчинська І.Ю. Геополітика: еволюція ідей у контексті збереження мирних взаємовідносин між державами. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти випуск*. 2022. Вип. 9. С. 7–19. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265451>.]
- Wujie, X. (2023). The impact of geopolitical risks and international relations on inbound tourism – evidence from China and key source countries. [in English]. [Wujie X. The impact of geopolitical risks and international relations on inbound tourism – evidence from China and key source countries. *Cogent Social Sciences*. 2023. Vol. 9 (2). DOI: <https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2285244>.]
- Yeremieieva, I. A. (2020). Preconditions for transformation and qualitative changes in the subject composition of international political conflicts [in Ukrainian]. [Єремєєва І.А. Передумови трансформації та якісні зміни суб'єктного складу міжнародних політичних конфліктів. *Регіональні студії*. 2020. Вип. 5. С. 109–114. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2020.21.17>.]
- Kovalova, K. I. (2018). International conflicts: Essence, causes of occurrence, and ways of resolution [in Ukrainian]. [Ковальова К.І. Міжнародні конфлікти: сутність, причини виникнення, шляхи розв'язання. *Науковий вісник Чернівецького університету* : збірник наукових праць. Чернівці, 2018. Вип. 795. С. 63–67. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/7351/%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B01.pdf?sequence=1> (дата звернення: 06.02.2025).]

Стаття надійшла до редакції 28.02.2025

Zherebiatnikova I. V., Kravchenko O. V., Gorbachov A. V.

Department of International Relations,
Political Science and Practical Philosophy
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,
Nauky ave., 9A, Kharkiv, 61166, Ukraine

GEOPOLITICAL CONFLICTS: ANALYSIS OF THE IMPACT ON THE TRANSFORMATION OF INTERNATIONAL RELATIONS

Summary

In today's world, geopolitical conflicts are taking on new forms and scales, posing serious challenges to international stability and security. Globalisation, changes in the distribution of power between countries, and new types of threats, such as cyberterrorism and transnational terrorism, significantly complicate conflict resolution processes. Therefore, it is important to study the key factors that contribute to the emergence of conflicts and the effectiveness of international organisations and diplomatic mechanisms in resolving them.

The study's purpose is to analyse the causes and factors of geopolitical conflicts in the current environment, assess the role of international organisations and diplomatic mechanisms in their settlement, and develop recommendations for improving the effectiveness of international security cooperation.

To achieve this goal, the systematic approach, comparison, analysis, and synthesis were used. The systematic approach allowed for the study of geopolitical conflicts as complex multilevel phenomena that include political, economic, and social aspects. The comparative method allowed for the comparison of different conflicts and the assessment of the effectiveness of mechanisms for their resolution.

The study found that the leading causes of geopolitical conflicts are competition for resources, uneven distribution of global power, and internal political and social crises in individual countries. The role of international organisations in conflict resolution is significant, but several limitations exist, including political differences between states and insufficient speed of decision-making. An analysis of current approaches to peaceful settlement has shown a lack of integrated strategies, insufficient participation of civil society and business in peacekeeping processes, and weak preventive diplomacy. Based on the results obtained, recommendations were formulated to improve the effectiveness of international security cooperation. Comprehensive strategies that integrate military, economic, social, and humanitarian approaches, new operational mechanisms for responding to modern threats, intensification of cooperation between states and non-state actors, and strengthening of the role of humanitarian organisations are proposed.

Key words: world order, geopolitical conflicts, multipolar world, peacekeeping, political constraints, international security.